

NOMS DELS CARRERS, DELS LLOCS DEL POBLE I DELS VOLTANTS, I DE LES EDIFICACIONS ESCAMPADES PEL TERME DE CAPAFONTS - II

JORDI FORT BESORA

El carrer Major [33], que va des del carrer de les Fonts fins a Les Eretes, és un dels més antics del poble.

Les Eres [34] és un nom en desús. Del lloc, ara se'n diu carrer de les Eres del Calvari, nom que no li escau gens perquè no és cap carrer. L'indret ha estat molt transformat, i de les quatre eres que hi havia, tres estan edificades. L'era del Batistó [35], l'era del Llarg [36] i l'era del Balenyà [37]. L'era del Cerdà [38], que encara es conserva, és la més interessant, perquè està tota enllosada.

Quan es va instal·lar l'aigua canalitzada al poble, l'empresari de l'obra, de pròpia iniciativa, va fer una torre de pedra per posar-hi el dipòsit que dóna pressió a les cases més altes; és la Torre de l'Aigua [39], a la part sud-oest de l'era del Llarg. Sota l'era del Balenyà hi ha la cisterna gran, on arriba l'aigua de la font de la Llòdriga gairebé sense necessitat de bombeig.

La Costereta [40] és el carreró que va del carrer Major fins a cal Cerdà, per la vora de l'era del Batistó. Només hi havia una casa, cal Marino, que avui forma part de cal Balenyà. El nom actual és Travessera de les Eres, però la gent no el fa servir i continua referint-se a La Costereta.

Les Eretes [41] és un espai força gran que va de l'era del Pobaia [42] fins als carrers Major i de Vista Alegre. Sota el marge de la cisterna gran, hi havia la cova de les Bruixes [43]. Era un forat petit on la canalla tenia cita per als seus jocs. Actualment està mig tapada i només en queda la roca que sobresurt del marge. Tocant a l'era hi havia la pallissa del Mateu [44], que avui forma part de la casa de l'Isidre Cucut. Entre cal Bullanga i l'era del Cerdà hi passa un carrer, nou de trinca, que encara no té nom. A sota hi havia la pallissa del Quico [45], que ara és la casa del Santiago Quico i, al costat, la pallissa del Quirno [46]. Al final d'aquest carrer nou hi havia, de dalt a baix, la pallissa de cal Quirno [47], la que tenien dins la casa. Sota, hi havia el corral del Joan Carles [48], després del Forner i, més recentment, del Pere Genet; al costat, el corral de l'Enquino [49] que, més tard, se'n va dir el corral del Joan Cutxó; i a baix de tot, el corral del Pep Fumat [50]. Al racó que hi havia al costat de la casa, hi tenien el corral del Quirno [51]. Tots aquests corrals són, avui, de cal Torres.

Baixant de l'era del Pobaia cap a l'era del Rector, i sota del carrer nou, hi ha

cal Bullanga i, a continuació, l'era de l'Anton Cerdà [52], on avui hi ha la casa del Ton Cerdà. Aquest camí que va de l'era del Rector fins a dalt de les Eres, abans no tenia nom i avui es diu travessia de les Eres [53] que, més pròpiament, hauria de ser carrer o camí de les Eres. A l'inici del carrer o camí, per la banda de l'era del Rector, hi ha cal Mitxo, que després fou cal Pere Balenyà i, més recentment, cal Pere Genet; al costat, el corral del Mitxo [54]; a continuació, el garatge del Dinerat [55] que sembla que, més antigament, era de cal Gravat; finalment, el local de la Cooperativa [56], que abans era de cal Barrines.

Tots aquests llocs eren dins les Eretes o al seu llindar. De fet, el topònim de Les Eretes té uns límits una mica imprecisos.

La Placeta era un espai que abastava des de ca l'Anton Cerdà fins a ca l'Hostaler, i no era un carrer com avui. El racó on hi ha la casa del Dídac i cal Pep Fumat és pròpiament la Placeta [57], que antigament també se'n deia la Placeta dels Alls. Al costat, hi ha el corral del Pocerull [58] i, tot seguit, l'era del Pocerull [59]. Ara és el carrer de Ponent [60], que va de l'era del Pocerull fins a ca l'Anton Cerdà.

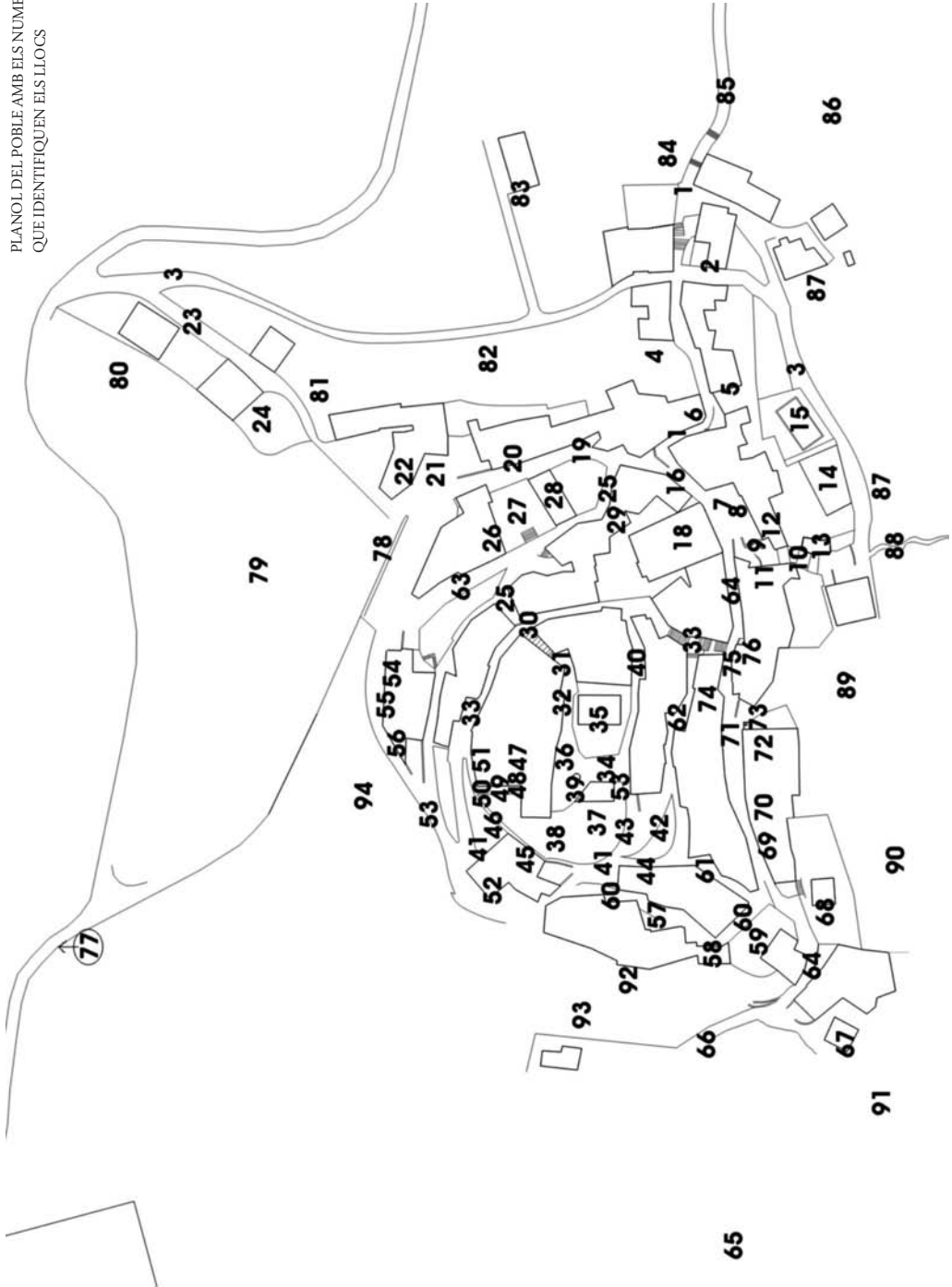
L'actual travessia de Ponent [61], antigament no tenia cap nom. Va de l'era del Pobaia fins a la del Pocerull i, abans hi havia cal Joanet, cal Blaió i cal Blai.

L'actual carrer de Sant Abdon [62] tampoc no tenia nom o, si més no, ningú no el recorda. Passa el mateix amb el carrer de Vista Alegre [63]. Aquests dos noms, junt amb el de Travessia de Ponent, els va posar l'alcalde Joaquimet quan va fer la llista de tots els carrers per a establir l'ordre del tomb de poble.

El carrer que va de la plaça fins al camí que portava a la Font Vella sempre s'ha dit carrer de Les Fonts [64]. Quan després de ca l'Enric s'acaba el carrer, continua el camí que anava a la Font Vella [65], i aquest era el seu nom: camí de la Font Vella [66]. La font era tocant al Ribet. S'alimentava amb l'aigua que, des de la font de la Vila -que és a la partida de Damunt la Vila- baixava conduïda per un abelló. Era una font feta amb carreus tallats pels mateixos picapedrers que havien fet cal Macià; per tant, era contemporània de la casa -segle XIII?-. Va funcionar fins a l'any 1917 i, passada la guerra, el 1940, fou desmuntada per aprofitar-ne les magnífiques pedres per a fer les escales de l'església i els pedrissos de la plaça. Un disbarat com aquest avui seria impensable.

Seguint el carrer de les Fonts des del camí fins a la plaça, a mà esquerra trobem l'era del Vilalta [67], sota ca la Marcel·lina i ca l'Enric. Al bell mig, avui hi ha la casa del Josep i la Juanita. Més endavant, el parador del Batistó [68], on hi ha el xalet de fusta. Al costat hi havia el Corral del Costes [69], que avui és la casa del Josep M. Roget, i al costat, el Corral de cal Miquelet [70]. En arribar al Perxo [71], a la dreta hi ha les Escoles [72], construïdes a l'inici dels anys 50; avui són El

PLANOL DEL POBLE AMB ELS NUMEROS
QUE IDENTIFIQUEN ELS LLOCS

Grèvol i la Sala Municipal. Continuant, entre les Escoles i ca l'Ermitanet hi havia un espai que es deia El Dalt [73] i que formava part del Perxo que, com ja hem dit abans, era la plaça Vella, més coneguda com El Perxo. A continuació i a l'esquerra, hi havia el corral del Batistó [74], on el Sixto de cal Perelló va edificar el garatge actual. Aquest corral es va espanar una nit de pluja molt forta, cap allà als anys 1942/43, fet que va causar un gran ensurt a les cases del carrer de Sant Abdon, sobretot a cal Joan Cutxó, perquè l'ensulsiada arribava ran de la porta i les parets de la casa. Una mica més endavant i a la dreta, hi ha la Casa de la Vila [75], enfrontada al carrer Major. Sota, el Forn de la Vila [76] que, juntament amb les arcades que hi ha als baixos de ca l'Ermitanet, devia conformar l'espai públic medieval.

L'any 1920 es va clausurar el cementiri vell, perquè ja era ple. El cementiri nou [77] es va fer al tros de l'era de cal Blaió. Al costat, avui hi ha dues edificacions; a l'una es guardava la màquina de batre, i l'altra, que està tocant a la carretera, es fa servir per a guardar-hi el camió dels bombers i com a magatzem municipal.

A més dels llocs que formen part del poble, volem esmentar els noms de les partides de terra que toquen a les cases i que, a poc a poc, van desapareixent perquè s'hi edificuen les que ja no caben dins del nucli antic.

De l'era del Rector en sortia el camí de Prades [78], avui la carretera; i tombant en sentit de les agulles del rellotge, primer trobem Les Sorts [79] de cal Batistó; després, els Boixos del Mano [80], que eren part de Les Sorts; a continuació, el camí de Barrulles, avui carrer de Barrulles. A partir d'aquí, primer trobem el Davall de cal Xanda [81], on hi ha la casa de l'Assumpció i el Pepe; les Parades de l'Abadia [82], sota el carrer Nou. Després, un bocí de terra que no ha tingut mai nom i que llinda amb l'era del Besora. A sota i a l'esquerra hi ha la Borja del Mano [83], on avui hi ha la casa del Pere Ollé i la Dolors Pocurull. Després vénen les Parades del Davall de les Cases [84], que ja llinden amb el camí de la Barceloneta [85]. Tot seguit, Les Canals [86], i a continuació Les Ferratgetes [87], que arriben fins al camí del Ribatell [88], que també era conegut com a Camí de Reus; durant segles fou el més important de tots els que arribaven al poble. Les Parades del Davall de la Plaça [89] tenen aquest nom perquè eren sota la Plaça Vella o Perxo. Al costat, El Freginal [90], on avui es construeix l'hotel de la Mercè i el Josep Lluís. Fins a arribar al camí de la Font Vella, i més avall de l'era del Vilalta, hi ha la Solada [91]. El camí de la Magina [92] passava per sota de cal Pastes fins a ca l'Anton Cerdà. La parada on hi ha la casa del Tardiu, es deia el trosset del Cutxó [93] o les guixeres del Cutxó. A la

Relación de los edificios enclavados en cada una de las calles en que está dividido este pueblo

Nombre de las calles	Número de edificios	Nombre de las calles	Número de edificios
Barcelona	11	Poniente	18
Plaza Iglesia	2	San Abdon	4
Calle Nueva	15	Travessia de Poniente	6
Calle Nueva	9	"	"
Calle Abadía	8	"	"
Barrullas	5	"	"
Vista Alegre	6	"	"
Calvario	8	"	"
Calle de las Fuentes	21	"	"

En Capofons a 6 de Agosto de 1929
El Alcalde

Relación de las casas situadas en las calles de esta población que a continuación se expresan, las cuales tienen derecho a proveer de agua en fuente públicas. con el N.º

Nombre de las calles	Número de casas	Nombre de las calles	Número de casas
Calle Barcelona	11	Calle Calvario	8
Plaza Iglesia	2	Mayor	13
Calle Nueva	6	San Abdon	3
Barrullas	3	Poniente	6
Vista Alegre	2	Travessia Poniente	3
Abadía	2	Fuentes	12

Capofons a 6 de Agosto de 1929
El Alcalde *Joan Joaquim Joaquín*

L'any 1929, l'alcalde Joan Joaquimet posà ordre als carrers del poble: donà nom als que no en tenien, definí els límits de cadascun, i posà la numeració a les cases.

Les dues cartelines que reproduïm donen fe d'aquesta tasca. S'han conservat a casa seva i sembla que són uns esborranys que devia tenir a mà per a poder-los consultar en qualsevol moment. El primer conté la relació dels carrers del poble amb el nombre d'edificis que hi havia, encara que no estiguessin habitats. El segon és la mateixa llista, però només hi consten les cases habitades. Podem suposar que els números de les dues llistes s'havien de referir tot sovint.

Els carrers que llavors no tenien nom són els de Vista Alegre, Sant Abdon, Ponent i Travessia de Ponent. Al nostre parer, noms amb un regust ben propi de l'època. D'aquests i dels antics, ja en parlem dins del treball.

El document que conté el nombre total d'edificis té una errada fàcil de detectar: *calle Nueva* hi surt dues vegades, i la primera correspon amb tota seguretat al carrer Major, perquè comparant els documents, es veu que aquest nom hi falta i, a més, el nombre de cases també s'hi ajusta.

Aquests documents són també importants ja que, tal com consta al títol del segon, serviren per a establir l'ordre per anar a omplir les eïnes a la font de la Plaça. Fins llavors, les baralles entre les dones

eren cosa corrent, perquè les que podien enviar gent a fer cua omplien moltes vegades els estris, i les més enfeïnades es quedaven sense aigua. La cosa s'agreujava els estius que la font rajava poc.

Aquesta ordenació s'ha conegut sempre amb el nom de *tomb de poble* i també s'ha fet servir, des de llavors i fins fa pocs anys, per regular -en forma de jornals- les prestacions de les cases a l'ajuntament, per establir l'ordre d'ostentació de càrrecs a la Germandat, per designar les persones que s'havien d'encarregar de la festa major, i per a tota mena de qüestions relacionades amb el deure de les cases a contribuir en els afers del poble.

Els noms eren en castellà, cosa normal durant la dictadura de Primo de Rivera, però foren canviats a l'arribada de la república, i després tornaren al castellà amb la dictadura de Franco, amb l'afegit de *calle del Generalísimo* i *calle de José Antonio*, per bé que la gent mai no va fer servir aquests noms tan exòtics.

Actualment el tomb de poble ja no existeix, perquè les taxes municipals són la forma amb què tots els vilatans col·laboren per tirar endavant les millores del poble. Pensar en jornals és cosa incomprensible per als qui no conegueren aquella forma d'impost municipal.

part on la timba és més forta, s'hi feien forns de guix. Finalment, i completant el tomb fins a la carretera, hi ha el trosset del Xano [94].

No volem acabar aquest treball que recull els topònims del poble sense esmentar les edificacions que estan escampades pel terme.

A la vora del riu i tocant al Pont Vell, hi ha el molí del Balanyà; més avall, el molí del Mig; i, ja més a prop de la Manubra, el molí de Més Avall. Altres llocs són: el mas de Fortet, el mas del Carles, el mas del Conselo i el mas del Dinerat. També moltes casetes de pedra que servien per a guardar-hi els estris del camp i per a donar aixopluc als fruits i a les collites. Moltes d'aquestes casetes encara es fan servir. Escampades pel terme hi ha algunes ruïnes de corrals o masos; la més important és la que hi ha al Toll, tocant a les Parades de les Guixeres, i de la qual ningú no recorda ni l'existència ni el nom. També, al llit del riu del Barral, hi ha els fonaments d'un antic molí que no hem trobat esmentat enlloc.

Finalment, hem de recordar les runes del poble antic a la Paret Nova. Ningú no recorda cap nom d'aquestes cases ni de les edificacions que allí hi havia.

